

అభినవసరస్వతి

యనుమత వాంఛనీ

అష్టావధాని జానుచుంటి ఎట్టాభిగానంబొత్త్రైసే

బ్రదుగింపబడుచున్నది.

గుంటూరుజిల్లా, పెల్లూరుతాలూకా, జనపాడు.

సంపుటము 7 } 1915 వ సంవత్సరము } సంచిక 11

విషయములు.

- 1 శృంగార తిలకము.
- 2 అభినవపాండవీయ ప్రదర్శనము. } వీమల రంగాకవులు.
- 3 అలితాంబాశతకము - తం గెడ, రామకృష్ణలి.
- 4 శంభుమరాచరిత్ర - అన్నంగూర మూయ్య.
- 5 విగ్రహారంధనఖండవఖండవము, బొమ్మకంటి సీతా గంగాస్వామి.
- 6 కలస్పలా వివాహఖండవము, } చివునుల అప్పయ్యకాశ్రీ.
- 7 శతపురపు శిశుభద్రపాదయాత్ర.

సంపాదించి యము పెత్తనమునకు

ప్రధానసోపనులకు రు 25 0 0 సహాయులకు రు 5 0 0

పోషకులకు రు 10 0 0 వందాచార్యులకు 2 0 0

వర్గదికా ముద్రాతము శాల, గుంటూరు.

Printed at the Chandra Press, Guntur
and published at Janapadu, by the Editor Ashtavadhani
Janapati Pattabharana Sastry.

ప్రధాన పోషకులు

1 ఊ ఊ జగద్గురువుష్పగిరిస్వాములనాగు
పోషకులు.

1 రాజానారయప్పారావు సింహాద్రప్పారావు బహదరు
జమిందారులు, నూజివీడు

2 రాజా వెంకటాద్రి అప్పారావు బహదరు జమిందారుగారు,
నూజివీడు.

3 రాజా వాళిరెడ్డిచంద్రహాళీశ్వరప్రసాదు బహదరుమన్నే సుల్తాన్
జమిందారుగారు ము,క్త్యాల

4 అల్లాడి అత్తణరావుగారు కరణము జంగవల్లి

5 రామశింగుగారు నెల్లుట్ల పాపురపు సంస్థానముమేనేజరు నెల్లుట్ల

6 రంగావర్ణుల హనుమయ్యగారు జిల్లాకోర్టువకీలు గుంటూరు.

7 తాడేపల్లి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు మక్తాదారు చొల్లేరు.

8 అనంతరెడ్డి దేశాయిగారు పోతారెడ్డిపేట

9 గూడూరు వీరనాంబశివరావునర్సికేపాండ్యగారు, మాలెకొండూరు
నహాయలు.

1 బీరకాయల రామారావు దేశముఖుగారు రాయగిరి

2 పరాంకుశం శేషచార్యులుగారు యాదగిరి

3 నరసింహాచార్యులుగారు-పట్వారీ-కొలనువల్లి

4 తొల్లకొండ హనుమంతరెడ్డిగారు లోలంపల్లె రాసేగ్ దారు,
తొల్లకొండ.

5 వెంకట నారసింహరెడ్డి దేశముఖుగారు-మిడిదొడ్డి

6 నైవధము సీతాకాంతముగారు మోరంపూడి

7 మెదకు శేషారావు దేశముఖుగారు, నల్లబల్లి

8 బాకరాజు పరాంకుశ రావుదేశముఖుగారు, యాడవరము.

9 కుప్పా శంకరశాస్త్రిగారు, చివలూరు

10 హేజీబు వెంకటరామారావుగారు వకీలు సిరిసిళ్ళ

11 నరసింహరెడ్డి దేశాయిగారు, కానరబాద

12 కాకుమాను హనుమయ్యగారు నర్సారావుపేట

13 తంగెడ నరసింహారావుగారు, కరణం, మోజుకొంపాడు.

14 వెలుగురి పిచ్చయ్యగారు కొదవగుండ్ల

అభినవ సరస్వతి

సంపుట 7 { జానపాదు } సంచిక 11
రాక్షస సం॥ కార్తికమాసము

శృంగారతిలకము.

కాళిదాసునిచే రచియింపబడిన శృంగారతిలకమును బలువురు సుప్రసిద్ధకవు లాంధ్రీకరించియుండిరి. మూలానుసారముగ నిదివఱకున్న యాంధ్రీకరణములతోనాం ద్రభాషాసతి తృప్తినందెగాని కవితావ్యాయామ మునర్చు ప్రతిభాషా సేవకుడు క్రమ్మఱదెల్లించి తెలుగున కూడగ మొనర్చి మానుటలేదు. అట్టివారిలో గృతార్థ తిములు శ్రీగంపలగూడెము కమారాజావారగు శ్రీకృష్ణరావు బహద్దరవారు. వీరు యావననిగర్హణము, అభినవసాంధవీయము, లోనగు పోత్రములొనర్చి యాంధ్రభా షాంగన మన్నన గాంచినవారు. వీరికవితానైపుణ్యమునకు గవులు రసజ్ఞులనిదివఱకే తలలూచియున్నారు. ఇట్టివిద్యావేత్తలు ప్రకృతశృంగారతిలకవిరచనమున విజయ మొందిరిని, కృతార్థులైరిని, వాకొనుటపునరుక్తికాకపోదు. ఆంధ్రీకరణము నిజముగఁ గన్పెనాధ్యము. అట్టిపద్యములుగూడ స్వతంత్రపద్యములకుం దీసిపోకుండ వ్రాయుట మానవశక్తి కల్గితము. ప్రకృతపు శృంగారతిలకము మూలమునకు సరిపై స్వతంత్రము గరచియింపబడినదానిఁబోలి ముద్దుల గుఱివించుచున్నది. బహుకార్య ధురంధులను సహజ నుకుమారులునగు నీకుమారరాజావారు మాతృభాషా గౌరవముచే నిట్టియు త్తము గ్రంథహంధ్రీకరించి శాశ్వతకీర్తిఁ గడించిరి. రచనానైపుణ్యముఁ జూపుటకుఁ గొన్ని పద్యములవ్రాసి మూలముతో సరిమాపి యాంధ్రమహాజనులకు నివేదించుము.

శ్లో॥ హేరోహిణి! త్వమసిరాత్రికరస్యభార్యాయేనం నివారయ పతింసఖి! దు ర్విసితంబాలాంతిరేణ మనువాసగృహం ప్రవిశ్యక్రోడీతటం స్పృశతికింకులధర్మయేన॥
ఉ॥ నోహిణి! నీకుఁ జంద్రుఁడువరుండగుఁ గావునవేగమీ గురు

క్రోహిని దిదుకొమ్ము; చెడుప్రోవలఁ బోవిడకమ్మ! శలనీ
సాహసి నాగృహంబునకు బాలపదంబున వచ్చినాకటిక
బాహులనంటుచుండు మిగుణంబగు నే! యిదివంశధర్మమే॥

ఈపద్యమునఁ గవిగారు దుష్కురప్రాసమందికొనియు మూలమునందలి రసము ను జక్కఁగబోషించిరి. అంతియకాక మూలమందలి రసమునుగూడఁ దెల్పినఁ జక్కఁగనించిరి

శ్లో॥ కింమాంఠిరీక్షసిఘటేన కరస్థితేనవత్త్రా చారుపరిమాలితలోచనేన
అన్యంనిరీక్ష్యపురుషంతభాగ్యయోగ్యం నాహం ఘటాంకితకటం ప్రమదాంభజామి॥
ఉ॥ నాకియిముద్దుఁ గారు వదనంబుననేలే? తడేకదృష్టి శో
టీ? కను తెప్ప లార్చుచుఁగటిస్తలిభాండముఁదాల్చి చూచెనే?
నీనుసమానుఁడైనయొకవిత్ వరియింపఁగఁజొమ్ము! కాని, నే
నా? కటిలిదొడకల్లుగులికా? కల్పనైనొనర్ప గాస్యముకే॥

ఈపద్యముమూలము నించుక యతిక్రమించినను మూలాధానములేమై మనూ హరముగ ముద్దుగారుచున్నది. విమర్శింపమొదలిడిన నీగ్రంథమున విడచిపెట్టెదగిన పద్యమొక టేనియులేదు. ఇట్లే భాషాసలి కలంకరణములఁ బెక్కులాసర్పి యాంధ్ర భాషాప్రపంచమునకు మేల్కాగూర్చుటకు నీమహామహానకు భగవంతుఁడాయరా తోగ్యము లాసర్పి రక్షించుఁగాక. ఈగ్రంథమువలనీయున్న వారల కుచితముగ నొసంగుటకు శ్రీమహారాజావారు సిద్ధులగులయు యుండిరని పత్రికాపాత్రకులకు విన్న వింపఁ గలందులకు సంతసించుచున్నారము.

అభినవపాండవీయ

ప్రథమము.

- క॥ శ్రీలీలాకరణంబు, మంజులయశస్సీమంలినీ భూపతిం
బాలీనాథువిదారణంబు కవితావ్యాసంగ సంగార్పణీ
శబ్దోత్తకమైన శ్రీహాకృపాకృష్ణప్రభల్వేయచం
దాలక్ బ్రోచునుగాత కోటగిరికృష్ణారాయ భూపాలునిక్॥
- చ॥ జలరుహకర్ణికాస్థలిన సమృద్ధిమై వసించితేటిఁజ్రో
తలకునుదోడు వీణెఁగొని తంతులపూటుమఁ బారవశ్యముక్
జెలువునిఁజెందఁజేసి కవిశేఖరులక్ దయతోడఁజూచుధీ
బలవతివాణికృష్ణవరపాలుని కెతను వృద్ధిఁజేయుటక్
- చ॥ అభిరతికృష్ణరాయస్వపునట్లులఁ జేరితెచ్చింపఁగల్గి యీ
అభినవపాండవీయము గుఱాగ్రణుతాననఁ గారచించిధీ
ప్రభచెలువాల నాంధ్రమునురాజిలఁజేసిన యీస్వపాలు మే
మభినవకృష్ణరాయఁడని యాడినసందియమొందు కల్గునే॥
- చ॥ అలఘుప్రాధవమూర్తులై చలఁగు సుబ్బంబా బగన్నాధగా
యల పుణ్యంపుబలంబో? భవ్యతరవిద్యాకామినీ సత్తనః
ఫలమో? కాదగుకృష్ణరాయస్వపు సద్భావంబుకానున్నచో
నలఘుప్రాధవముక్ కవిత్యకలనా వ్యాసంగముక్ గాంచునే॥
- సీ॥ పరసలికై యాసపడుదురే శీవకుమరణవాతకనుగన్న సరససుతుల
మైరిణీవృత్తికిఁజనుదురే ద్రాపదీ స్థిరబుద్ధిఁగనిన సుశీలవతులు
ఇతరసుఖములకేఱురే యికమీద రా రాజావెతఁగన్న రాజ్యవతులు
ధర్మమేజయమని తలపకపోదురే ధర్మజామితఁగన్న ధైర్యమతులు
తే॥ గీ॥ భాషకునుసంఘమునకు లాపంబుడిర్చు | ననఁగజంకుదురే నేటియాటఁగనిక
ధన్యులెల్లరు క్రిష్ణధారుణీకు | జతురమతులార యుద్దేహుఁభ్యులార॥
- ఉ॥ నాటకశాలవృద్ధిని బొనర్చినయందుకు సర్వకుల్, కళల్
పాటిలిరీతి నాటకమవ్రాసినయందుకు సత్కవుల్, మిదిక్
నాటఁగనీతి గాధను నొనర్చినయందుకుఁ బ్రేక్షకుల్, యశః
పాటవమూర్తి కృష్ణవరపాలుఁగృతజ్ఞమై గనందగుక్

శేషాద్వితరచణకవులు,

తతవధానులు.

లలితాంబాశతకము.

- క॥ శ్రీనారాయణవింశతిగణైశ్చ హయగ్రీవదేవు నతిథక్తినిదా
మానుగగన్గెనెని కుంభజిహ్వానివరుండడిగ వేడ్కమదిలలితాంబా! ॥
- క॥ లలితా వేష్టార్చనముచు బొలుపుగ (ను స)హస్రనామములుజపవిధులిం
పొలయగదెల్పుమటాయనుసలలితమతినతఁడు మొప్పెసగ లలి॥ 2
- క॥ తతబ్రహ్మాండప్రకాశభృతై బ్రహ్మాదిదివ్యసేవ్యంబుగ నం
చితసరశినున్న పరమాశ్చ్యుతకథవివరించె(మోద)మున లలి॥ 3
- క॥ ప్రీంకారసుధ్యవాసిని! కుంకుమ (మృదుపంక) లిప్తకోమలదేహి!
పంకజము (ఖృసను) స్పృతి! శాంకిరి! ననుజ్ఞోవు శిఖరిజా లలి॥ 4
- క॥ కోమలబిడ్డభార్మిల! కామేశ్వరుడేవి! నిత్యకల్యాణి! రమా
భామేశసోదరి! యని వేహారునుతింతునిన్ను విను లలితాంబా! ॥ 5
- క॥ తొలఁ గానరానుటఁ జె వర! బలముతుండై శక్రుడోలిస్వర్గంబునక
త్యలఘుతరనామమండై నిలిమినిదా నేలఁబూనెగా లలి॥ 6
- క॥ ఆయింద్రవైరిసేయు! మేముముదం(బువనుమెదల)మృత్యువగుచున్నే
చ్చాయత్తుండై చరించె న! సాయంబఱుగకయ గర్వపడి లలి॥ 7
- క॥ అంతః దేవావళి ని! చెంతలిది మ్రొక్కులిడినఁ జెనటిదనుజులఁ
బతమెలర్పగఁగ్రూఁపని దింతామణి (పీపుగాదె) శ్రీలి॥ 8
- క॥ ఈ సర్వభువనముల సంక్రాంతసంబడఁబాపి సౌఖ్యదాయు(సిహ) ని
శోసరియగుదై వంబుల! చాసిగ నేనెచటఁగాన పరి లలి॥ 9
- క॥ నీలసరోరుహజాలా! బాలీదుసమానఫాల! పద్మా (క్షీ) రతి
లోలకోడుడనుదరి! భూలత! యని నిన్నుఁబొగడరో లలి॥ 10
- క॥ పుల్లచాపేయనాసిక! పల్లవరుచిరోష్ఠ! కుండపంక్తిరదన! ప
ద్మోల్లసదంబక! శంకరావల్లభ! (మృదు)కిరవాణి! పరలలి॥ 11

- క॥ దర్పణకపోలయుగ! కగదర్పవిజయశంఖకఠ! ధరవత్సోజా!
 సర్వోత్తమవేణీయత! నేర్పరి భూతేశభామినీ! లలి॥ 12
- క॥ లోకభరణాత్మతుందాస్తోకా! వర్తులనునాభి! సురపథమధ్యా!
 భూకటి! రంభోరుద్వయ! శ్రీకరమణిజానుయగళ! శివ! లలి॥ 13
- క॥ కాంచనకాహళజంఘిక! వంచితసత్కమతపాద! నరకుంకుమపం
 కాంచితచరణతలా! యనికొంచకమదిగొల్తునెపుడు గురులలి॥ 14
- క॥ రంగత్కనకాంచితవల! యంగదకేయూరరత్నహారాదిమహే
 త్తుంగన(కలా)ంగభూష! రథాంగనిలయభర్మవసనధర! లలి॥ 15
- క॥ ఈకరణసిమిదివ్య శుభాకరరూపంబు మస్తకాది పదాంతం
 (బేకాగ్రహృత్తనరంగు)సదాకృతి దా మకృతియగుగదా లలి॥ 16
- క॥ శ్రీ(మిళితోంకృతి)పంజర! ధామశుకీ! యుషనిపత్నతరువనకేళీ
 ప్రేమకలకంఠి! యాగమకోమలవిపినాళిబర్హ! గురులలి॥ 17
- క॥ శ్రీమత్సుఖాంబునిధి(గలయా)మంగళ(కరపుగడిమియడవి నెస)గు
 చింతామణిసింహాసనమున! సోమాయతకాంతిమించు సుఖ లలి॥ 18
- క॥ శ్రీమద్బిదగ్నికుండిక! ఔమంకరలీలఁబుట్టి శ్రీచక్రరథం
 బేమరకయెక్కి సోమునితో ముదమనఁగూడియుండుదువు లలి॥ 19
- క॥ విధివిధుధరముఖులకు! వధియింపఁగనలవికాని పలలాశనులన్
 మధనముగావించినసి! కథలను బేర్కొనఁగ లేరుకద లలితాంబా॥ 20
- క॥ సర్వప్రపంచజననివి! సర్వాభీష్టప్రదానసమధికగుణ వా
 సర్వేశాస్థాంగినియా! సర్వ (జగతి) నీకు నెవరునరి లలితాంబా॥ 21
- క॥ రాజేవాప్తసహస్రః! రాజితభవదీయ (మూర్తి) రమణనుతీర్థ
 రాజధరసఖిజనిర్జర! రాజగురులకై నందరమె రహి లలి॥ 22
- క॥ స్థావరజంగమములకు స! దావరణంబీవెకా దయా మదనవ్రస
 రీప్రదాన! శాంకరి! దేవీ! నేవెందు నామదిని లలి॥ 23
- క॥ భాను సితభానుయుగ్మము! మానుగదాటంకఘటితమణులంచును వి
 న్నాణముగు తారకావళి! నీనఖములటంచు బుధులనిరి లలి॥ 24

- క॥ నారాయణ(రూపదశకమా)రయనీకరరుహములయం దుదయంబై
సారతరమయ్యభూస్థలిసారనదళనేత్రీ! శంభునతి! లలి॥ 25
- క॥ శ్రుతికాంతాసీమంతాం కితసిందూరంబు తావకీనపదాబ్జో
న్నతధూళిగాదె నేనం! తతమభివందనముఁజేసెదను లలి॥ 26
- క॥ పంచాశద్వర్ణంబు లు! దంచిత(మగు)నీ(దు)పాణి నక్షసరంబో
పంచాననార్థదేహా! పంచాననగామి! (క) ను కృపా లలి॥ 27
- క॥ రాకాసుధాంశుబింబము! జోకంగస్పట్టుముఖము సురచిరచంద్రో
తేకమనఁదోచునగపు న! దాకోరిక నేన్దరించెదను లలి॥ 28
- క॥ రంగద్భుజంగపుంగవుం! డంగదమంజీరవలయహారాదిమహా
త్తుంగ(వర) భూషణంబుల! సంగతిఁదగె నీదయావశత లలి॥ 29
- క॥ ఘనఘనచిక్రురావళి పెం! పెనయక శిశుచంద్రకాంతీనుదురు శ్రీ
లనఁదగినకర్ణయగళము! కనులు వెల్లదమ్మిపూలుగద లలి॥ 30
- క॥ కామేశబద్ధమాంగ! ల్యా! మధుకరపారవేణి! లావణ్యాభినీ!
దామోదరసోదరి! ని! త్యామోదిని! దోషతిమిరహరి! లలి॥ 31
- క॥ స్ఫురద(గ్నిజ్వాలా)వళికర మొప్పగఁగంతమాలిక(గఁదాల్చుచు)ను
ద్భురవహ్నిప్రాకారాం! తరచునపసియింతువీపు తగ లలి॥ 32
- క॥ లలిమూలాధారాంబుజానిల(య! య) జగ్రంభిభేదినీ! మణిపూరో
జ్వలమధ్యస్థలవాసినీ! బలివైర్గిగంధిభే(ద)వర! లలి॥ 33
- క॥ కాంతనహస్రాబ్జాని! శాంత(త!య) మృతనారవర్ష సమధికసుగుణ
స్వాంతా! భక్తజనావన! శాంతదయాపాంగ! శూలినతి! లలి॥ 34
- క॥ పరఖట్వాంగముఖాయుధ! ధరపాణి! విశుద్ధచక్రధామా! క్షీరా
న్నరతా! త్రిలోచని! ని! స్వేతపువలఁగఁగొల్తు ధాకినీ! లలి॥ 35
- క॥ సుమహదనాహతకమల! స్థ! మహావీరేంద్రపరివృత! ముఖద్వయ! నీ
కమలాంఘ్రులుగొల్తుఁదగ! నిర్వమలతననృబోధు శాకినీ! లలి॥ 36
- క॥ భజియించెదమణిపూ! రాంబుజసంవాసినీ! గుడాన్నభుక్తిప్రియ! కా
మజనకసోదరి! నేనిక! నిజముగమదిగొల్తు లాకినీ! లలి॥ 37

- క॥ లలి స్వాధిష్ఠానాంబుజనిలయా! దధ్యన్నమోద! నిర్మలమణిక్య
ద్వలయా! యని భవదంఘ్రిల! నెలమినిసేవింతుఁ గాకిసి! లలి॥ 38
- క॥ గురుతరమూలాధార! ప్రరుచిరపద్మఫలముద్గభక్తప్రియ ని
న్నరమర లేకనుతించెద! నిరుపమగుణ(యుక్త!) సాకిసి! లలితాంబా!
- క॥ భావించిచూడజగముల సేవేల్పులకైన దార్ధ్యమీయను మఱి యిం
కేవారులేరు శివసతి! నీవేదిక్కుగద హాకిసి! లలితాంబా॥ 40
- క॥ సాహస్రదళ(మహూత్పల)గేహ! సర్వాన్నభుక్తి! గిరిసుత! మృగరా
ద్వాహ! యని నినుగొల్పెద! నిహారాద్రిభవ! యాకిసి! లలితాంబా॥ 41
- క॥ సర్వవ్యాధినివారిణి! సర్వాహితఖాడనైకసదమలదితా!
సర్వ(ప్రపంచ)ఘోర్వహ! ని(ర్వహదఖలార్థ!)శాకిసి! లలితాంబా॥ 42
- క॥ మిదుగఁగైకొందువు నూకందాసవమెపుఁపనివు కైలాసకుభ్య
త్కందరముదిర! గొను నావందనములు పార్వతీ! శివా! లలితాంబా॥
- క॥ బాలా! పంచద శాక్షర! శోలా! కరుణాలవాల! లూనాసుర రా
జ్జాలా! సిలాశిసద్వ! గ్వాలా! నాశీకతుల్యపద! లలితాంబా॥ 44
- క॥ ఖద్యోతకోటికోటిని మద్యుతి! లీలా(నివహ) సముజఖని! నిఁ
(హృద్య) ముగబోడశాక్షర! విద్యానిలయా! యటందు విను లలి॥ 45
- క॥ ఇటుప్రక్కలసురుచిరచామరములుచేదా(ల్పచుఁ)రమ(యు)వాణి
శచీతరు(ణియ)నినుసేవింతు(రు)వరమొనఁగెదవంచునాసవడి లలి॥ 46
- క॥ భవ(దతి)చుంజలరూపంబవలోకించుటకు నిర్జరాంబుజనేత్రల్
ప్రవిమలమతులై నీదగుభవసమునకువత్తు రిష్టపడి లలి॥ 47
- క॥ ఇలనిన్నుఁగొల్చునదృగ్ క్తులఁజూతువు(పుష్పల) నోగకోటిదుసమి వ
జ్రలలిత దేహముగాఁగను । గలిదోషనివారణైకఖని! లలి॥ 48
- క॥ వలనొప్పుఁగనిచుఁగొలిచినఁ గలదేదారిద్యమొను, ఘనవిభవాఘోష్ట
జ్వలఁడై సమస్తమగు ధూతలమీఁకుఁగదానకుఁడు తగ లలి॥ 49
- క॥ నీపాదసేవసల్పిస! బాపాశసశించు దనానభస్మీకృతతూ
లోప(మ)ముగని(టు)ఁగిజగ! ద్వాప్యపకడక్షతకుసీవె వరలలి॥ 50

తే॥ చంద్ర! జైవాత్మకోపధీశ్వరసుధాక
రప్రముఖనామములు నీకు బ్రహ్మ పౌనఃగ
నౌనఃగె నౌనఃగెఁ దదర్థంబు లుర్వియందు
రసికులెన్ని న నేతివీరపసరుగాడె॥

194

తే॥ అమృతకరుఁడనిజగతి ని న్నాదికపులు
సరసచతురతఁబల్కిరి చందమామ!
అదివర్ణ విహీనమై యలరునేసి
అదియ పాంథులపాలిటి కర్థమాను॥

195

ఉ॥ శాపమొగి గురుండిశినఁ జండభుజంగము పట్టిమింగినన్
దాపసనాధపాంధవనితా జనతావినతాక్షివారివా
హాపతితోద్ధతోష్ణ సలిలాశని పాతమునకశశాంక! సీ
రూపమణంగకున్నయది రోహిణి మంగళనూత్రమెట్టిదో॥

196

ఉ॥ హాహరిశాంక! ని హాలహాలాభుని మింగి హరింపలేక యా
రాహుపుక్రమృతన్ వెడలిరా వడిఁ గ్రక్కె, సనారతంబుగా
నాహరుఁ డెట్లు పొందుపడ నొడలఁదాల్చెనో తుంగభంగసం
దోహసమగ్రశైత్యగతి ద్యోధుని జూటమునందు నుంటనో॥

197

తే॥ పద్మసీమిత్రుఁడుండంగఁ బద్మవైరి
నిను గురుద్రోహిఁ గుటిలాత్మ సీచవర్త
నుని సనాథాంగనాహింసకుని ధరించె
భూతపతి శీర్షమునఁ దనబుద్ధిపోనె

198

సీ॥ బల్లపునెమ్మేన బాయకయెసఁగుట

హంకృతితోడ మిన్నంటియుంట

సరవి మధుప్రియసంగతిగాంచుట

పాంధజనమ్ముల బాధలిడుట

పగలైనదెల్వినోల్పడి కానఁబడకుంట

నుగ్రశేఖరలీల నొప్పుగనుట

రాత్రి మహాద్వృత్తి రంజల్లిమెలఁగుట
 శంబరవర్ధనోజ్వలతగనుట
 యెఱిగియుండియు నిన్నయో! సరనుల్లెఁ
 గల్పిణోక్తినిమరుగిడి ఘనత నేమొ
 పచ్చిభోయ నిజంబని పలుకఁగలను
 రాజటందురు తెలియంగరాదు చంద!!

199

తే॥ ద్విజనయనజాత! ద్విజరాజ! ద్విజవిభూతి
 యణఁచినందునఁబో పర్వదినములందు
 ద్విజము ద్విజపాళిఁ బట్టి నీ తేజమణఁచు
 పెంతచేసినవారికి నంతగాదె

200

తే॥ కలశవారాశిత్రిజగముల్ కాల్చునట్టి
 కాలకూటంబుగనిక నెఱగమ్మఱంగ
 హాలహలతుల్యుఁగామిని హననునిన్ను
 నీరజారాతి! తననిల్చునీరుగాను

121

తే॥ కలసిక్రీడించు జక్కవకవలను నెడఁ
 బాపి తోబుట్టువుగృహంబు రూపుమాపి
 మెలఁగ దోషాకరుండని పలుకఁదగదె
 నభ్యవర్తననీకేడ చందమామ!

202

తే॥ లోనహరిణాఖ్యచే విషంబూనియుండి
 పైఁబయిని జిల్లువెన్నెలఁ బర్వజేసె
 దవు మృగాంక! గళంబునఁ దనరువిషము
 రసన బెల్లంబుగాదె దుర్జనుల కెందు"

203

వ॥ అని పొంచువడ నిందింపిరవేణి చందమామను నిందించి,

—:మన్మథదూషణ:—

చ॥ చిగురుకటారు రాకొదమచిల్కలతేరు వియోగకోటికి
 దిగుతొనరించుపేరు తగఁ దెల్లనివేలువుతోడిపోరు మేల్

వగగలతీరు పుల్లలదళంబులసారు పొసంగగల్లు న
య్యగణితశౌర్యసారుఁ గమలాలయ గన్నకుమారు మాదుని॥205
వ॥ ఉద్దేశించి గంభీరమమకార చమత్కారంబులు గనంబడు

వాక్యంబుల నిట్లనియె, 206

ఉ॥ “మూర! రమావధూప్రియకుమార! లసత్సుకుమార! కీరతు
భూర! నిశాతపంచశరకంపితపన్నగహార! భూరిదో
స్సార! వివేకహరి! ఘనశౌర్యవిశోషితపాంథలోకవి
స్తార! యిటు ల్మహాగ్రగతి సారసనేత్రం గలంపఁ బాడియే॥ 207

ఉ॥ భీమపరాక్రమస్ఫురణ భీమునిగెల్చినవాడవయ్య నీ
కోమలి ముద్దరాలబల ఘోరలతాంతశిలీముఖంబు లా
హ! మదిగాడనేయుటది న్యాయమె ధారుణి, రామరామ! యో
కాముండ! దోసపం దీనుపకట్టులకోర్పునె యెన్నిచూచిన॥ 208

ఆ॥ బావుమదన! నీవు వాసిమై స్త్రీ బాల
గోల లీలఁ బూలకోలతెయఁ
బేర్చిఁబూనుటెల్ల బిచ్చుకమీఁద బ్ర
హ్మస్త్రమేయఁబూను నట్లుకాదె॥ 209

తే॥ అన్నవై యుండి యయ్యయో! యాడుపడుచుఁ
దోడఁబుట్టువు నిబ్బంగి దుఃఖపఱచి
తిట్టుగుడుతురె మన్మథ! దీన నీకు
భూరికల్యాణవై భవస్ఫూర్తిగలదె॥ 210

చ॥ జలరుహబాణ! తాపకనిశాతలతాంతశిలీముఖోజ్వల
ద్వలనశిఖావ్రతాపమున జాహ్నువి నొడలఁదాల్చి బూది మై
నలఁది పరేతభూమిగతుడై యిటు తాళగఁజాల కాహలా
హలవిషమానె శంకరుఁడు హా! యింకనీడువ్రతాప మేమన॥”

వ॥ అని శశాంకముఖ మకరాంకు వేడుకొనిన నతండు వ్రస

న్నుండు కాకుండుటయెఱింగి యత్యంతరోష కమాయితనేత్రయై
యిట్లనియె॥ 112

మ॥ “జలధీశాత్రివత్రప్రతులకు సంజాతిత్వముంగాంచుటకొ
బలుబీజుండన నెప్పుచందురునితో బాంధవ్యముంగన్న నీ
కలఘుశ్రీగుణమెట్లుకల్గు, నతఁ డాహా! కాల్పఁ దోఁబుట్టువి
ల్లు, లయంబుం బొనఁగింపజూచితివిగా లోలాక్షి నీసోదరికొ॥ 213
నీ॥ మధుపగుణంబుచే మనునీకు జాతిఁబా

సినవారితోఁడగఁ జెలిమిగలిగె
తృణధర్మవృత్తిచే బెనుపొందునీకు దో
పాకరసౌమనస్యంబుగలిగె
అనదృగున్నతవిగ్రహస్థితిగలనీకు
గురువనప్రియబలస్ఫురిణగలిగె
పాంధవిద్యేష్టివై పరఁగిననీకుఁ బ్ర
భంజనుండు బలాధిభర్తగలిగె
అకటకటశంబరాది! ని న్నాత్మనాటిఁగి
వేదజడుఁడౌటఁ గాలినవృత్తికోర్చి
ధాత దుస్సవావాసంబు తగులుపటచె
విరిహిణీలోక దుర్గశాభరముగాదె॥ 214

చ॥ లలితనిజాత్మజారతిక శాకలితాత్ముండు నీదుపూర్వజుం
డలజడవృత్తివాఁడు భవదంబనుగన్న గురుండు, బాపురే
తలఁపననాథయోషి దతిదారుణవిక్రమశాలివీవు, నీ
యిలువరు నేమిచెప్పనగు, నించుక హీవలదేమనోభవా॥ 215

క॥ కట్టడివగునీ వంగజా! యెట్లుజనించితివై కరుణనెనఁగెను శశితోఁ
బుట్టినచెలువకు హరికిని గట్టా! విష మబ్ధిభవముగాంచినలీలకొ॥

తే॥ విరిహిణీమారణోపాయవృత్తినివు
మెలఁగఁ గాంచి చతుర్ముఖుం డెలమి సార్థ

కముగనిడె మూరుడనునామ మమరసికు
మదన! కాకున్న నిన్నేల మూరుడండ్రు॥

217

సీ॥ హరిహరమూడునంచు సలుగఁబోకుము కరి

యాసపై జిల్కఁజూమాయిగాదె
లండజధ్వజుడనే నంచహిరోమాళి

బాధింప కది మీనుపడగగాదె
సారంగబలసముజ్వలినంచురంభోరు
నళికింప కది తేటిదళముగాదె

అబ్జాంబకధరుండనంచు దమోవేసి

దొరియకు మదితమ్మితూపుగాదె
మదన! యిది సంకుమదగంధి మదరధాంగ
ఘనపయోధర కోమలకనకపుష్ప
కమ్రనాసిక కలహంసగమన దీని
జెనకి తేనియు నీదుసాధనము లణఁగు॥

218

ఉ॥ హామకరాంక! నీ శరశరాసనముల్ విరులంచు భూరివా

చామహితప్రభావమున సారెకుఁ బ్రాజ్ఞులు పల్కుచుండు ర
య్యో! మహిళాళి నేచుకొని కుర్చి నుమాఖ్యల ధాత చేయఁబెం
పై మదియించు బల్పిగులంచువచింప రదేమి పాపమో॥

219

చ॥ పిడుగుల కోర్వవచ్చు, పటుభేమలలాటకృతీటయోనికి

వడి నెదుటం దగ్గ నిలువవచ్చు, ప్రచండకృతాంతదండమే
ర్పడ నెడియంగవచ్చు, బడబాజ్వలనం బొగి నంటవచ్చు, నీ
బెడిదఁపుఁబూపులమ్మలకు భీతిలకె నిలరాదుమన్మథా॥

220

సీ॥ ఈచంద్రబింబాస్య నేచంగఁబూనకు

మోరోరిసిశర మాట మార!

ఈవసప్రియకంఠి నేచంగఁబూనకు

మోరోరి నీధర్మ మాట మార!

ఈకాంచననునాన నేచంగఁబూనకు

మోరోరినీగుణ మాట మార!

ఈఘనాఘనవేణి నేచంగఁబూనకు

మోరోరినీబల మాట మార!

నెలతలనుబోలె మిక్కిలి చలముఁబూని

నెలతలనుదాల్చుకొన్న సామి లలినేచి

బేసికంటఁగనుంగొనఁ బేరణంగి

యవనిఁగూలవె నీరూప మాట మార! ” ||

221

ప॥ అనియూనారి శంబరారిం దూరి తరళలోచనకు గరళంబు
చందంబునం గనుపట్టు మందగంధవహున కిట్లనియె॥

222

ॐ గంధవహుని దూషించుట. ॐ

కం॥ పవనా! మలయమహీధరభవనా! భవనాద్భుతాదిబంధురభాస్వ
జ్జవనా! వర్తితసర్వోపవనా! యబలా ర్తి మదిని భావింపవనా!॥223

సీ॥ ధాత్రీఁ జిత్రతమీటి రాత్రితోచినయంత

శ్రీఖండకుధరాగ్రసీమడ్డిగి

దక్షిణకామినీ స్తనలిప్తఘనసార

సారసౌరభలక్ష్మి సంగ్రహించి

మంజులఫలపుష్ప మంజరీనవలతా

సంజాతఘనవనస్థలుల డాఁగి

అఖిలధరాధీశ్వరాంతఃపురగవాక్ష

సముదయంబులను కన్నముల దూరి

మానవులకించుకంతయుఁ గానఁబడక

దొంగభంగి నెనంగి తస్వంగికిచటఁ

జోరధర్మము తెలుపుచు సారిదిసేచ

మలయుటిదిసీకుఁ దగున యోమలయపవన ! 224

మ॥ పరభూభృచ్చులనంబూసర్చితివా శుంభత్థాతిమైమిత్రునిన్
శకభృత్సంఘముచేత బాధపడకున్దంజేసితో చిక్కవో
యిరవొందన్ గతిలేకయుండెడి మహాహీనుండు లోఁగొన్నచో
నరజోవృత్తియకా మహాబలనమాఖ్యుంజెంద నీ కాశుగా! ॥ 225

అ॥ మూలఁబడియు హితునితో లోకమేచంగఁ

బూనునిను హరింపఁ బుట్టుగుడ్డు

పాపతేనిచేతఁ బరంగఁగాదని విధి

నన్న గాలిచేసె నన్న ! గాలి ! ॥

226

తే॥ ఘనభయంకరకాలకింకరకఠోర

ఘోరచేష్టితములుగాంచి క్రూరబుద్ధి

చలఁగిపరతెంచునీకు దాక్షిణ్యమేల

కలుగనేర్పుఁ బ్రభంజన ! లలనమీద॥

227

తే॥ నీదుతూర్ణంబుచాలక నిష్ఠురముగ

రంగుమీఱఁ గురంగ తురంగమెక్కి

పొంగుచుఁ దరంగవళి నేఁచఁబూనివచ్చి

తేమిపాపంబుచేసెనీ కింత పవన !

228

క॥ సరసులసంగతిమెలఁగిన సరవిన్ వడినుల్గొనర్చు చపలతమానున్

సరసులసంగతిమెలఁగియునిరపుగ వడినుల్లమాన వీవునమీరా! ॥ 229

తే॥ బోటి పాటంబుగాఁ బిన్న నాఁటినుండి

యకట ! మీయాజ్ఞ తగ శిరసావహించి

మెలఁగఁ గాంచియు నూరక చలముఁబూని

యేలయుపుడేఁచమీకుఁ జండాలులార! ॥

23

తే॥ ద్విజతచెన్నుండి మధుపానవృత్తి విశువఁ
బాలకయు మలినాంగులై చపలబుద్ధి
పనుల నేప్రొద్దుఁ దిరుగుచుఁ దనరుమీకు
భృంగతతి! యెట్టురాసేర్పుఁ బెద్దబుద్ధి”

231

వ॥ అని మధుకరంబుల నిందించి మధుకరచికురయగు చిలుకల
కొలికిచెవులకు ములుకులై తాఁకు పలుకులం జెలుపుమీఱు చిలుక
లంగనుంగొని యిట్లనియె,

232

—♦ చిలుకల దూషించుట ♦—

తే॥ “శుకసమాఖ్యవహించి యస్తోకగతుల
శౌరి సారెకుఁ బేర్కొంచు సరసవృత్తి
మెలఁగుచుండెడిమీ కయోచిలుకలార!
కొమ్మపై నేల తగఁ బండ్లుగొఱుక నిటుల

233

క॥ చక్కెర లప్ప లొసంగిన
మెక్కితగ్గ బ్రతికి పెంపుమీఱియు విషముల్
గ్రక్కుచుఁ గీరసమూహము!
యెక్కట! యిపు డబలఁ గలఁచుటర్హంబగునే

234

తే॥ మొకములెఱ్ఱఁగఁజేసుక సెకలుచల్లి
బోటికడ మాటిమాటికి నూటి నోటఁ
గాయవేయక కూయుచుఁ గాల్చినేల
చిట్లుకొఱపులుకదమీరు చిలుకలార!”

235

వ॥ అని నారి మీఱి కీరంబుల నిస్సారవ్యాహరంబులం దూఱి
ప్రకటనికట రసాలసాల సరిసకీనలయవిసరగ్రాస కషాయకంఠనిష్ఠ్యాతి
పంచమకుహూకారకూజితమ్ములఁ గలకంఠకంఠికిఁ గర్ణకతోరంబొనర్పు
కలకంఠంబులంగనుంగొని యిట్లనియె॥

236

ప్రథమమున, శ్లో॥ ఆదిత్యమంబికాంవిష్ణుం గణనాథం మహేశ్వ
ర మనుశ్లోకమే పంచదేవతారాధనక్రమబోధకమనుభ్రాంతిని బ్రాహ్మ
దిత్యులకును నపానాంబికలకును విష్ణువ్యావములకును గణేశోదానము
లకును సమానేశ్వరులకును నసంగతాప్రామాణిక సంబంధప్రదర్శన
పూర్వకముగఁ బంచత్వారపాలకోపానన్యాసానముగ దాదిత్యాదిపంచ
దేవతాపానము ప్రవృత్తమని సమర్థించియుండుటంజేసి యా స్వన
మృతాంశసంరక్షణార్థమే ప్రకృత మ్నిశ్చితము మూర్ఖబడియె.
ద్వితీయపర్యాయము “దక్షిణశుషిః” అనునది స్వీకరించినయెడల నందు
వ్యాస ముపాస్యమగునుఁ బైశ్లోకమున ద్వితీయస్థానోపాస్య యంబిక
యని యుండుటంజేసి వ్యానాంబికల పరస్పరసంబంధాసంభవమై స్వ
గ్రంథవిరోధము సిద్ధమగుచున్నదని కామశాస్త్రీగారిరూపు చేయఁ
గలిగిరి. ఇదియరీతిఁ దక్కినపర్యాయములసంగతియుఁ దెలిసికొనవలెను
తరువాత

అందువలన స్నానసంధ్యయనుశ్లోకములఁ జెప్పఁబడిన దేవతార్చనకర్తమునకు
ఋషులచేఁజేయఁబడిన పరోక్షనామములగు పంచద్వారపాలకుల విడిది తత్త్వానమం
దు శోభద్రాది పాపాణుయపదార్థములనుంచి బహిర్వేదికయందుఁ దదర్చనరూప
మగు నవైదికకర్మము చేయఁగూడదని కనఁబడుచున్నది. ఇట్టిదేవతార్చనము ముముక్షు
వులచే నవశ్యము చేయఁగగినదే. అతియేకాని యవైదికపాపాణుయ లింగాద్యర్చనము
చేయఁగూడదని ఛాందోగ్యహృదయము,

అని శాస్త్రీగారిగ్రంథము కనఁబడుచున్నది. ఈ పాపాణుయ
లింగాద్యర్చన మవైదికముకాదు వేదమూలక స్మృతిపురాణప్రతిపా
దితకర్మము వైదికమని నూతనసంహితలో వైదికీకృతికీచేతి యను
శ్లో॥ పు వ్యాఖ్యయందు మాధవాచార్యులచే వ్రాయఁబడియున్నది.
ఇట్టిపంచాయతనపూజంబ్రతిపాదించెడి స్మృతుల కన్నిటికిని వేదమూల
కర్మము లేదనిచెప్పుట కష్టమిది శక్యముకాదు. పూర్వకు లెవ్వ
రును నట్లు వ్రాసియుండలేదు. శాస్త్రీగారు “చేయఁగూడదనియే

కనఁబడుచున్నదని యనిరి. శ్రుతులయందుఁగనఁబడుచున్నదో? స్మృతులయందుఁగనఁబడుచున్నదో ఒకవీరిగ్రంథమందే కనఁబడుచున్నది. ఫలము ననూనమగుటవలన ముముక్షువులచే బంచద్వారపాలకోపాసన యెట్లు చేయఁదగినదో పంచదేవతోపాసన మును నట్లే చేయఁదగినదని సంఘోషింతురుగాక. ఇదియునుంగాక ద్వారపాలకోపాసనారూప దేవతార్చనము చేయఁదగినదనియు నవైదిక పాపాణమయ లింగాద్యర్చనము చేయఁగూడదనియు ఛాందోగ్యహృదయమని వ్రాసిరి. ఛాందోగ్యహృదయమనగా ఛాందోగ్య శ్రుత్యభిప్రాయమనికదా యర్థము? అట్లైన ఛాందోగ్యశ్రుతికి ద్వారపాలకోపాసనయందుఁ దాత్పర్యమా? లేక లింగాద్యర్చన నిషేధమందా? ఉభయమందునా? మొదటిపక్ష మనిరేని లింగాద్యర్చనము చేయఁగూడదను ఛాందోగ్యభిప్రాయ మెట్లులభించును. రెండవపక్షమంగీకరించినయెడల బంచద్వారపాలకోపాసనకు వైదికత్వసిద్ధి లేకపోవలెను తృతీయపక్షమునే శరణుపొందినయెడల నుభయార్థకత్వద్వోషము సంభవించును. ఒకవాక్యమునందే ద్వారపాలకోపాసనావిధియు లింగాద్యర్చనానిషేధమును సంభవింపనేరదు. మిఁమాంసకు లట్లంగీకరించి యుండలేదు. అందువలన నటులువ్రాయుట ఛాందోగ్యహృదయము కాదు. ఛాందోగ్యహృదయము. తరువాతిగ్రంథము.

ప్రమాణవిషయములో శ్రుతిస్మృతీతిహాసపురాణములకుఁ బ్రామాణ్య మంగీకరింపవలెను. వానిలో శ్రుతులు స్వయముగాఁ బ్రమాణములగుటవలన విచారణావకాశము లేదు. తక్కినవానికో? శ్రుత్యనుగుణ్యముచేతనే ప్రామాణ్యము చెప్పవలెను. పురాణములకును స్మృతీరాసుసాగముచేతనే ప్రామాణ్యము చెప్పవలెను. ఇట్లుండఁగా స్మృతి తిహాసపురాణములం దెంతవఱకు శ్రుత్యర్థము లగించునో యంతవఱకే ప్రామాణ్యము. తక్కినభాగములయందు లేదు. ఇందుకు శాక్యస్మృతియొకటి దృష్టాంతము. శ్లో॥ సవీరభగవాన్ దేవో భృత్త్వాయాపంచవైశ్వకం సుఖదుఃఖాదికం సర్వం దృశ్యతేనుభవన్నివ॥ ఈవిషయములోఁ బరిణామవాదులు పరమాత్మకుఁబరిణామిత్వము దుఃఖద్వోషహీనుడగు

పరమాత్మకు దుఃఖిత్వమును వేదవిగుర్ధములగుటవలన సప్రామాణ్యమనిరి. పరమాత్మయొక్క రూపమునకు శక్తిమాత్రావశేషిత్వము వేదమందు నిర్ణయింపబడియున్నది.

అనియున్నది. ఇక్కడ స్మృతీతిహాసపురాణములకు వేదార్థాను గతిపర్యంతము ప్రామాణ్యమే - అట్టియనుగతియనునది సర్వజ్ఞులగు మహర్షులచేతనే వ్రాయఁబడియుండవలెగాని యనఘీతవేదములు నజ్ఞాతలదర్శులు నల్పజ్ఞులు నగు నాధుఁకులకు నిర్ణయింపశక్తియుకాదు. కేవలకుక్షింభిరణోపాయములయందు వినియోగించుచుండెడి విద్యాలేశములుగలవారికి ధర్మవ్యవస్థచేయుట కెట్లుసామర్థ్యముగలుగును. ఇదియునుంగాక స్మృతీతిహాసపురాణములయందు వేదవిరుద్ధార్థ మిందుకని చెప్పఁబడియుండును. వేదార్థోపబృంహణార్థమేకదా నాసముత్పత్తి. ఒకవేళ నితిహాసపురాణములయందు ధర్మవాదములున్నవని తలఁచెదరేని యంతమాత్రముచే వాని కప్రామాణ్యము చెప్పటకు వీలులేదు. ఎట్లు వేదములయందుండెడి యర్థవాదవాక్యములు విధివిశిష్టముతో నైక్యమునుబొంది విధేయార్థమునకు సావకములగునని చెప్పుచురో పురాణాదులయందును నట్లే చెప్పవచ్చును. కనుకనే యప్పుయదీక్షితులు మొదలగు పూర్వికులచే సర్వపురాణములకు సరింకుత ప్రామాణ్య మంగీకరింపఁబడినది. ఎక్కడనైనను వేదవిరుద్ధార్థముకూడఁ బురాణములయందుఁ జెప్పఁబడియున్నను నవి యధికారిభేదముచే గ్రాహ్యములని స్మృతికర్తలచే స్పష్టముగ వ్రాయఁబడియున్నది. దేవపూజాపరమై యట్లెక్కడను వ్రాయఁబడియుండదు. శాక్యస్మృతియందును నివశబ్దముచే వాస్తవదుఃఖిత్వము పరమాత్మకు లేదనియే స్పష్టమగుచున్నది. అయినను నక్కడ నేదోవిధముగ నాస్మృతికి వేదవిరుద్ధార్థబోధకత్వముచే సప్రామాణ్యము కొంతనుందిచే వ్రాయఁబడినఁబడెగాక. అట్లు పంచాయతన పూజాబోధకస్మృతులకు నెక్కడనైన నెవరిచేనైన సప్రామాణ్యము వ్రాయఁబడియున్నదా? తరువాత శాస్త్రులనారు

శ్లో॥ పురాణేష్వర్ధనాదిత్యం యేబ్రువంతి సరాధమాత్రైర్బిత్వాని పుణ్యాని

తద్యదేవభవంతి॥ ఈశ్లోకము పురాణము లసత్యములని చెప్పవారికి సుకృతహానియగు ననున్ధము బోధింపదు. వేదమందును సమ్యయముచేయఁదగిన యర్థవాదన్యాయమును బురాణములయందుఁజేయువారి కనిష్ఠముం జెప్పచున్నది.

అనివాసిరి-ఇంద వలనఁ బురాణము లబద్ధములన్న యెడల దోషము లేదనునర్థము. లభించుచున్నది-అట్లైనయెడల నిబాధన గ్రంథములయందఁ బురాణవచనోద్ఘాత నిపూర్వకముగ ధర్మవ్యసథచేయుటకు వీలు లేక పోవలసివచ్చుచున్నది.

శిష్టాచారము సాంప్రదాయమునియనెడిచో నది కాశ్రియమైయున్నయది కాశ్త్రమందు శిష్టపదార్థ మిట్లు పరిమళి పఁబడియున్నది. వేదమందుఁ బ్రతిహారాధనము నతస్యప్రతిమాస్తి, యస్థనాచుపాహ్యశఃగి అని నిషేధింపఁబడియుండుటవలనఁ బ్రతిహారాధకులు శిష్టులుకాని కాశ్త్రవృద్ధయము.

అని యేమోవాసిరి. నత్యస్యప్రతిమాస్తిత్యాకారకశ్రుతి స్వమతిమునేయస్మాదలనముచేయుచున్నది. తస్య, ఆయాశ్వరుసకు, ప్రతిమా, మూర్తి, వాస్తి, లేదు. అనికదా యీశ్రుతీయందు శాస్త్రిగారి యభిప్రాయము. కానియర్థ మదికాదు. అట్లుపబ్బంపకములు లేవు. మూర్తినిషేధమందుఁ బ్రతిహారాధికమైనను లేదు. తత్పూర్వమందుఁ దత్ప్రతిమాప్రసక్తియే సున్న. పూర్వాచార్యులచేనైననుప్రతిమా మూర్తినిషేధంబుగా వ్యాఖ్యానము చేయఁబడియుండలేదు. శాస్త్రిగారు తమ యపూర్వపాండిత్యబలముచేతనే యట్లు వ్యాఖ్యానముచేసిరి. ఈ శ్రుతికి మూర్తిసద్భావపరమైనయర్థముకూడ సంభవించును మూర్తిపదిమున శాస్త్రిగారిభిప్రాయపడినది కరచరణాద్యవయవవిశిష్టవిగ్రహమనియో? పాపాణాదికమనియో? రెండువిధములుగూడ మూర్తినిషేధముచేయుటకు శక్యముకాదు. చేసినచో వత్సమణములగు సుభయవిధప్రమాణములును ఖండింపఁగలవు. నతస్య, నప్రమాభూతునకు, (భక్తునకు) ప్రతిమా, భక్తానుగ్రహార్థమై మాయాధీనమగు మూర్తి

అస్తి, కలదు, అని యాశ్రుతి కర్థము. కనుకనే గీతలయందు, శ్లో॥ బ
హూనిమేవ్యతీతాని జన్మానితవచార్జున! మొదలగువానిచే గృష్ణభగ
వానుడు వచించియుండెను. ఈ శ్రీకృష్ణభగవానుడుకూడ మనలో
సమానుడనియనుటకు వీలులేదు. ఆవిషయమై తన్మోక్షము
నకు శంకరునివారు భాష్యమందలియవతారికలో వాసుదేవుడనీశ్వరు
డనియు ససర్వజ్ఞుడనియుఁ గలిగిన మూర్తులశంకను బరిహరించుచు శ్రీ
కృష్ణభగవానుఁడు వచించెనని స్పష్టించియుండిరి. అటుపైని తాన్య
హంపేదసర్వాణియని తన్మోక్షకోత్తరార్థమందుఁ జెప్పబడిన తన కనేక
జన్మజ్ఞానముకలుగుటయందు నిత్యశుద్ధబుద్ధము క్తస్వభావము కలవాడన
గుటవలనను ననావరణశక్తిగలవాడనగుటవలనను నా కట్టిసామర్థ్యము
కలదను నభిప్రాయముభాష్యమందు వ్రాయఁబడియుండుట వలనను
సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమగు బ్రహ్మమునకే యనేకమూర్తులున్నట్లు
కానఁబడుచున్నందువలన నేనుజెప్పినదే యేతచ్చుత్తరమునుట నిస్సంశ
యము. తదుత్తరవర్తి “అనజానంతిమాంమూఢా మానుషీంతనమా
శ్రితం, పరంభావమజానంతో మమలోకమపేశ్వరం” అనుశ్లోకముచేతనే
పరమేశ్వరుడనిగు నా సామర్థ్యము కనుగొనలేక మూఢులు సామా
న్యమనుష్యునితనే భావించుచున్నారని స్పష్టముగాఁ జెప్పఁబడియే
యున్నది. ఇట్లు చెప్పినచో శ్రుతిస్మృతుల కుపబృంహణోపబృంహ్య
భావముచే నేకవాక్యత కుదురుచున్నది. అట్టిజన్మము జీవులకువలె
గాక మాయావశమువలననే కలుగు చున్నదని తెలుపుటకై
శ్లో॥ అజోపిసన్నన్యయాత్మా భూతానామీశ్వరోపినః ప్రకృతీంస్వా
మధిష్టాయ సంభవామ్యత్కమాయయా॥ యని మాయాధీనజన్మము
పరమాత్మ కున్నదని స్పష్టముగాఁ జెప్పఁబడినది. అక్కడ భాష్యమం
దును ధర్మాధర్మనూన్యుడగు నిత్యేశ్వరునకు జన్మ మెటులఁగలుగునని
శంకించుకొని యాత్మ మాయచే దేహముగలవానివలెనే పుట్టినవాని
వలెనే యగుచుండునని శంకరులచే వ్రాయఁబడియున్నది. అందువలన

నట్టిజన్మము మాయాధీనమునుట సిద్ధము. అట్టిజన్మ మెప్పుడుసంభవించు ననుదానికి, శ్లో॥ యదాయదాహిధర్మస్య క్లానిర్భవతిభారత అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానంస్పృజామ్యహం॥ అను వాక్యము చేసమాధానము చెప్పబడియున్నది. అట్టిమాయాధీనజన్మ మెందుకని స్వీకరింపవలెనను ప్రశ్నమునకు, శ్లో॥ పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచదుష్కృతాం ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామియ్యగేయగే॥ అని సమాధానము చెప్పబడినది. ఇట్టి ప్రమాణమువలన భక్తులగుూర్చి మాయాధీనవిగ్రహ ముండుటవలననే యక్కడనే ॥ వ యధ్యాయమున “నవేదయజ్ఞాధ్యయనైర్న దానైః” అనుశ్లోకమున నేవంరూపని తనకు రూపమున్నట్లు చెప్పుచు నటుపైని “నాహంవేదైర్న తపసా నదానేనచేజ్యయా భక్త్యాత్వనన్యయాశక్య అహమేవంవిధోర్జున! జ్ఞాతుండష్టాచతత్యేన ప్రవేష్టుంచవరంతప!” మొదలగు శ్లోకములచే వేదాధ్యయనాది కర్మములచే స్వాధీనుడఁగాననియు నెక్కయనన్యభక్తిచేతనే తనయాధార్మ్యముగురైఱుగుటకును దననుజూచుటకునుదనలోనై క్యమును బొందుటకునుశక్యముగుననియు భక్తివశ్యతస్పష్టపఱుపబడియున్నది. విశ్వరూప ప్రదర్శనమనునదియుపాసనకొఱకనిద్వాదశాధ్యాయప్రథమశ్లోకబాప్యమందు స్పష్టముగాఁ జెప్పబడియున్నది. అందువలనభక్తులకేవరమేశ్వరుడు మూర్తిని గనఁబఱచునుగాని యభక్తులకుఁ గనఁబఱుపడని ఫలితాంశము. కనుకఁ బైనివానిన నతస్యప్రతిమాన్తిత్వాకారక శ్రుతికి నేజెప్పినయర్థమే న్యాయ్యము. ఇదియునుంగాక యాశ్రుతికి “యస్య నామమహాద్యతః, అను నుత్తరవాక్యముచేఁ బరమేశ్వరునకు నామమున్నట్లుచెప్పుచుఁ బూర్వవాక్యముచే రూపము నెట్లు నిషేధించును? సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుడగు బ్రహ్మమునకు నేతి నేతీత్యాదిశ్రుతులు సర్వోపాధినిషేధముం జెప్పుచుండుటవలన నట్లేయ్యాశ్రుతియు రూపనిషేధముం జేసినదని శ్రీశాస్త్రిగా రందుచేని “యోవాచోనివర్తంతే యద్వాచానభ్యుదితం, యేనవాగభ్యుద్యతే” మొదలగు శ్రుతులు బ్ర

హృదయస్తువు వాక్కు నకుఁగూడ విషయమూకాదని చెప్పుటవలన నామని
 దేశముచేయుటయు ననుపపన్నమే యగును. కనుక “నామరూపయో
 ర్నిర్వహిత, నామరూపేవ్యాకరవాణి, శ్లో॥ స్పష్టైర్నామ బ్రహ్మరూపా
 సచ్చిదానందవస్తుని! అజ్ఞానేనాదివ త్సర్వనామరూపప్రసారణా॥ అస్తి
 భాతిప్రియంరూపం నామచేత్యంశపంచకం ఆద్యత్రయం బ్రహ్మరూపం
 జగద్రూపం తతోద్వయం,, మొదలగు శ్రుతిస్మృతులయందు నామ
 రూపములు స్పష్ట్యంతఃపాతులని చెప్పబడుటవలన నామరూపసద్భావ
 పరముగానే యాశ్రుతికి వ్యాఖ్యానముచేయుటకు శక్యమగును. మూ
 తికనిషేధపరముగానే చేయవలెనని గుర్వాజ్ఞగాని రాజాజ్ఞగాని లేదు.
 ప్రకరణమునుగాని యుపబృంహణాదికమునుగాని చూడక శ్రుత్యాదు
 లకు స్వతంత్రముగా నర్థముచెప్పఁబూనినయెడల బుద్ధివృత్తులు నానా
 రూపములగుటవలన నెక్కుక్క రనేకవిధములఁ జెప్పవచ్చును.
 కనుక నేదోనుక పూర్వవ్యాఖ్యానమునో యుపబ్రంహ్యకపురాణా
 దికమునో స్వీకరించియే శ్రుత్యాదుల కర్థనిర్ణయము చేయ
 వలెగాని కేవలము తమబుద్ధికిఁదోచినట్లు చేయఁగూడదు
 ఈశ్వరునకు మూర్తినద్భావమం దీయొక్కశ్రుతియే ప్రమాణము
 కాదు. అనేకములుగలవు. అందుఁ గొన్నిమాత్ర ముదాహరింతును.
 ఛాందోగ్యశ్రుతి॥ హిరణ్యశ్మశ్రుః, హిరణ్యకేశః, ఆప్రణఖాత్సర్వవీవ
 సువర్ణః, తస్యయథాకప్యాసం పుండరీకమేవమషీణి, తస్యోదితినామ్॥
 ఇక్కడ మనకువలెనే యాదిత్యమండలాంతర్వర్తియగు పురుషునకు
 శ్శ్రుతకేశఖాదులును, ఉత్, అను నామమును గలవని చెప్పబడి
 యున్నది. అంత స్తద్ధర్మోపదేశాత్, అనుమాత్రమునకు వ్రాయఁబడిన
 భాష్యమందు “పరమేశ్వరుడు హిరణ్యశ్శ్రుత్యాదిరూపముగలవాఁ
 డనునది యసమంజసమనుస్థలమునఁ జెప్పుచున్నవారము, పరమేశ్వరు
 ఁను భక్తులయందలి యనుగ్రహముచే స్వచ్ఛావశమున మాయా
 మగురూపముకొ ధరించును, ఇదియునుంగాక యొక్కడ నిర్విశేషమగు

శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపము చెప్పబడునో యక్కడ అశబ్ద మస్పర్శ మరూప మవ్యయం మొదలగు శ్రుతులు ప్రవర్తించును, పరమేశ్వరుడు సర్వ కారణమగుటవలనఁ గొన్ని జగద్ధర్మములతోఁ గూడుకొని యుపాస్యుఁ డగునని చెప్పబడును, శ్రు॥ సర్వకర్తా సర్వకామ స్సర్వగంధ స్సర్వ రసః మొదలగు స్థలములయందును నాలాగుననే హిరణ్యశ్శ్రుః మొదలగు నిర్దేశము కూడ నగుచున్నది” యని పరమేశ్వరునకు నామ రూపములున్నట్లు స్పష్టముగఁ జెప్పబడినది. ఇట్లే తైత్తిరీయోపనిషత్తులోని నారాయణీయమందును, శ్రు॥ ఋతగ్ంసత్యంపరంబ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగళం॥ అను శ్రుతియొక్క భాష్యమందు విద్యారణ్యుల వారిచే నట్టిబ్రహ్మము సర్వభక్తానుగ్రహార్థ ముమామహేశ్వరాత్మకమగు పురుషరూపమకలదియగునని వ్రాయబడియున్నది. ఋతగ్ంసత్యమను పదద్వయముచే సూచింపబడిన సత్యమగుబ్రహ్మమునకు మూర్తియున్నట్లు చెప్పబడినది. అక్కడనే నమోహిరణ్యబాహవే హిరణ్యపతయే యను శ్రుతియొక్క భాష్యమందును భక్తానుగ్రహార్థము సువర్ణమయమగు కృత్స్నశరీరముగల బ్రహ్మముకొఱకని విగ్రహస్థిత్వమే చెప్పబడినది. ఇట్లే రామతాపిన్యపనిషత్తునందుఁగూడ, శ్లో॥ చిన్మయస్యాద్వితీయస్య నిష్కళస్యాశరీరిణః॥ ఉపాసకానాం కార్యార్థం బ్రహ్మణోరూపకల్పనా॥ అనియు, శ్లో॥ అవిముక్తే తవత్తేత్రే నర్వేషాం ముక్తిసిద్ధయే అహంనన్నిహితస్తత్ర సామాణప్రతిమాదిషు తేత్తేస్మిన్ యోర్భయేభ్యత్రా మగ్రేణాసేనమాంశివ! అనియుఁ బామాణప్రతిమా సులయందుఁ బూజించుమని శివునిగూర్చిన రామోక్తిగలదు ఇది సామాణాద్యర్చనము వైదికమన్నందులకుఁ బ్రమాణము. ఇట్లశరీరమగు బ్రహ్మమున కుపాసక కార్యార్థమై కల్పితమూర్తియున్నదని చెప్పబడియున్నది. ఇట్లే స్మృతులయందుఁగూడఁ జెప్పబడియున్నది.

మనుస్మృతి || అధ్యాయ 39, 40 శ్లోకములు, “బ్రాహ్మదీపువివాహేషు చతుర్వే
 వాన పూర్వకే, బ్రహ్మధర్మస్వినఃపుత్రాః జాయంతే శిష్టసమ్మతాః || యాపసత్వగుణో
 పేతాః ధనవంతోయశస్వినః- పర్యాప్తభోగాధర్మిణా జీవంతి చ శతతంసమాః” అనగా
 బ్రహ్మధర్మవిధ వివాహములలో వరుసగా మొదటి నాలుగువివాహములవలన బ్ర
 హ్మ (వేద) వర్చస్సుగలవారును, బెద్దలచే బాగడందగినవారును, సౌందర్యము, బల
 ము, గుణము, మున్నగువానితో గూడినవారును, ధనముతోవంతులును, సర్వసంఖ
 ణోగులును, ధర్మిష్టులును, శతవత్సరజీవులును, నగు పుత్రులు పుట్టుచున్నారు.
 ఈపుత్రులు రజోదర్శనమునకుఁ బూర్వపువివాహఫలములు. రజోదర్శనానంతర వివా
 హములవలన గలిగెడి సంతానముంగూర్చి “ఇతరేషుతుశిష్టేషు నృశంసాన్వితవాదినః,
 జాయంతేదుర్వివాహేషు బ్రహ్మధర్మద్విషస్సుతాః || తిక్ష్ణన నాలుగువివాహములవలన
 హత్యజేయువారును, నసత్యమును బలికెడివారును, వేదయజ్ఞములను ద్వేషించెడివా
 రును నగు సుతులందఱుంతురని మనువుచెప్పియున్నాఁడు. ఈపుత్రులు రజస్వలా
 వివాహఫలములు, కావుననే పూర్వాచారపరాయణు లీనింద్యపుత్రులను గలిగించెడి రజ
 స్వలావివాహములనుమాని వీనిని సెలకొల్పవచ్చెడివారిని ద్వేషించి సత్సంత్రజ్ఞకములగు
 బాల్య వివాహముల గావించుకొని వానిని ఖండింపవచ్చెను. నవీనాచారపరాయణ
 వాదములను నిరసించుచున్నారని లోకులు గ్రహింతురుగాక.

మనసోదరులు రజస్వలావివాహములు సూత్రానురోధములని
 సాధించిరా?

అను విషయముంగూర్చి యింకఁజర్పింపవలసియున్నది. శ్రీమాన్ పెద్దింటి
 నరసింహాచార్యులవారు రజస్వలావివాహములు సూత్రోక్తములని తెలుపుటకయి వై
 ష్ణవులకు ముఖ్యమగు విధునను సూత్రమునందు వివాహాభుష్టమున స్థాలీపాకప్రక్రియ
 బోధించు స్థలములో స్థాలీపాకమునకువలయు తండులములకయి నాలుగుకుంచముల
 (ముప్పదిరెండు మానికల) ధాన్యమును బెండ్లికూతురు దంపవలయునని చెప్పబడియు
 న్నది. ఈపని పదియో తొండప్రాఢచే గావింపదగినదగుఁగాని యెనిమిదేండ్లబాలిక
 చేతఁ జేయింపదగినది కాదు. కానఁ బూర్వకాలమునఁ బదియోతొండమీదనే కన్య
 లకు వివాహము గావింపఁబడుచుండెడిదని సెలవిచ్చిరి. ఇదేమిచిత్రము, ముప్పదిరెం
 డుమానికలవద్లు పదియోతొండప్రాఢ దంపఁగలదటగాని యెనిమిదేండ్లబాలిక దంప
 లేదంటు. ఏమి మీరి లోకానుభవము. పదియోతొండపడుచుమాత్రము ముప్పదిరెండు
 మానికెలవద్లు దంపఁగలరా? ఇదియు నసంభవమే. చిన్నప్పటినుండియు వద్లు

వంపుటయందే తమ జీవితముగడుపుచున్న యిరువురు ప్రాయంపుబాటకపు మాదవ
 తు లుదయము మొదలుకొని మధ్యాహ్నమువఱకు దంపినయెడ నవి బియ్యమగునేమో
 కాని పుట్టినదాదిగాఁ గట్టుమేమో యెఱుంగక పుట్టింట ల్లారుముద్దుగాఁబెట్టిగి నెద్దదై
 యున్న ముద్దులకమ్మ పదియాఁతేండ్ల ప్రాయము వచ్చినంతమాత్రముననే ముప్పదిరెం
 డుమానికలవడ్లు దంపఁదగిన సామగ్గ్యముకలదిగ నుండుననిచెప్పట స్వభావవిరుద్ధముగా
 నుండుననుటకు సంశయములేదు. ఈమెయే దంపఁగలిగిన నెనిమిదేండ్లబాలయు దంపఁ
 గలదని చెప్పవచ్చును. అట్లుగాక పదియాఁతేండ్ల పడుచుచే సంస్కారము చేయించి
 పిదప నిగరులచే దంపింపవచ్చునని యందురా! అపని బాలికచేతనుగూడఁ గావింపఁద
 గిఁదేకాన నీమాతృపుత్రుక్తిచేత బాల్యవివాహములు పూర్వమున లేవనిచెప్పట సమంజ
 సముగాదు. ఇంతియగ దింట. అట్లుదంపఁ గావచ్చినతండులమలను హండాలోపల
 బోసి యాపూఁబోడియే వడవలెనని నూత్రముచెప్పచున్నదంట. అపని పదియాఁతేం
 డ్లపడుచుకు సాధ్యమగునుగాని యెనిమిదేండ్లబాలికకు వశముకాదంట. కావుననే
 పూర్వము పదియాఁతేండ్లపడుచులకుఁ బరణయము గావించెడివారని తలంచుకంట.
 వింటిరా! యీవిడిత్రవాదము ముప్పదిరెండుమానికలవడ్లు మనము దంపించితిమేని
 సాధారణముగా సడింపుబియ్యము పడునాలుగు మానికెలు వచ్చుచుగదా. పడునాలుగు
 మానికలబియ్యముడికిననాండాను బదియాఁతేండ్లపడుచుమాత్రము దింపఁగలుగునా?
 చిన్నతనమునుండియు వంటఁజేయుటయందుఁ గడితేరిని యిరువురు గడికాగివాహ్మ
 ణు లాహండాను నతికష్టముమీఁద దింపుటకుఁ బాలుడలో చాలలో చెప్పఁజూము.
 ఇట్లుండఁ బదియాఁతేండ్లపడుచుమాత్ర మెట్లుదింపఁగలుగుననితలంచిరి? ఒక వేళ నామెచే
 సంస్కారముఁజేయించి యిరులచేత వండించెదమందురా? అటులేని నాపని యెని
 మిదేండ్ల బాలికచేతను గావింపఁదగినదే కాన నీయుక్తియు వర్థమగుచున్నది.

అపస్తంబగృహ్యసూత్రమున“త్రిరాత్ర ముభయౌ రధశ్శయ్యాబ్రహ్మచర్యం ఔ
 రలవణవర్జనంచ” అనుసూత్ర మొక్కటికలదు. దీనింబట్టి దంపతులిరువురును వివాహాదీ
 త్తలో నూడురాత్రులు నేలవై తయనించి యుప్పు, కారములను, వదలి బ్రహ్మచర్య
 ముజరుపవలయునని చెప్పఁబడియున్నది. ఈసూత్రములోని బ్రహ్మచర్యశబ్దమునకు
 వ్యాఖ్యాత యహ్లాం మైథునవర్జనతటణుమగు బ్రహ్మచర్యమని విశదీకరించియున్నాడు
 కాన నా నూడురాత్రులు మైథునవర్జముగానుండవలెననిచెప్పటచే బిదప వారిరువురు
 దాంపత్యధర్మమును సలుపఁదగుదురని బోధపడుచున్నది. కాన వివాహమునకుముందు
 రజస్వలయైయుండనియెడ నిదినిర్దిష్ఠంపదు, కావునఁ బూర్వకాలమున రజస్వలావివాహములే

యందుండినని వానింపఁజొచ్చిరి. ఇది యొకనితవాదము. మిథునకర్మ మేనిమిదిభాగములు గానున్నది. అందు మొదటియేడును భాగ్య బాలిక గానుండినను, ప్రాథమికునిగానుండినను గానింపఁదగినవే. ఎనిమిదవనూత్రము యొక్కవయస్సులోనున్న భార్యయందుఁగానింపఁదగినదైయున్నది. వానింగూర్చి బృహస్పతి యిట్లు చెప్పుచున్నాడు. “సృరణం కీర్తనం కేళిః ప్రేక్షణం గుహ్యభాషణం సంకల్పా భ్యవసాయశ్చ క్రియానిర్వృతిరేవచ ఏతన్నైపునమస్తాంగం ప్రవదంతిమనీషిణః॥ అనఁగా భార్యాభర్త లాకరినిగూర్చి యొకరు, సృరణము=తిలపు. కీర్తనము=స్తుతి. కేళి=పరిహాసము, ప్రేక్షణము=బాగుగాఁ జూచుట. గుహ్యభాషణము=రహస్యము గా మాటలాడుట. సంకల్పము=మనోనిశ్చయము. అభ్యవసాయము = ఉత్సాహము. (ఈయేడును భార్య బాలిక కానున్నను, యొకటిగానున్నను) నుపయోగింపఁదగిన మైథునాంగములై యున్నవి.) క్రియానిర్వృతిః = సంభోగసౌఖ్యము (ఇదిమాత్రము ప్రాథమికుండుఁ గానింపఁదగినది) కాన మైథునవర్జనమైన బ్రహ్మచర్యము నడుపవలసినదనినంతమాత్రమునఁ గన్య రజస్వలమై యుండవలసినయగత్యము కానరాదు. వధువుబాలికయైనచో నామె కామమెఱుంగగలిదికావునను, వరుఁడు బాలికయందుఁ గామముజెందఁడుకావునను, గ్రియానిర్వృతిరూప మిథునకర్మమున కవకాశమేకలుగదు. సావకాశములగు మిగిలిన యేడువిధములగు మైథునాంగములను వర్జించుటకు వధూవరులు సకాములుకానందున వారికి సావకాశముకలరనిచెప్పుట కావంతయు సంగియును లేదని తోచుచున్నది. అట్లుగాక సకామములై యొక్కవయస్సులోనున్న వధూవరులు తుడిచున్న క్రియానిర్వృతిరూపమిథున కర్మమును దమ్యంతరివేష్టించియున్న వారినిజూచి యతికష్టముగా విసర్జించినను సావకాశములగు మిగిలిన యేడువిధములగు మైథునాంగములలో నేయెయో కొన్నిటినిఁ గానింపకపోరిని గట్టిగాఁ జెప్పవచ్చును. కాన నీసూత్రము నాధారముజేసికొని చేసిన యొక్తివాదము రజస్వలావివాహమునకంటె బాల్యవివాహమునకే యెక్కువబలమొసంగుచున్నదని తేలినది. వైద్యుని బ్రహ్మశ్రీయైన వధూవరులు పుష్కలమైన బగుండికానింపవలెనని చెప్పబడియుండలేదు. ఇకేమను? వ్యాఖ్యానకర్త “నాపిపృథక్పర్యాయ” ఉభయోరపివిగ్రహాత్ అని యరువురకు నభివ్యక్తముయని చెప్పుటచే వేఱుకయ్యయకాదు. ఈచెప్పుటచే వధూవరులిరువురును నొకక య్యవైబగుండియుష్టాంగమైథునవర్జమైన బ్రహ్మచర్యమును సలుపవలెనని శిష్యులచేయును. ఇది వివాహమైన సంభవముగునుకాని యొకటివివాహమై చో, అయ్యిగా! రజస్వలమున్న పరుచుభార్య రాత్రికాలమునందుఁ దనవ్రక్కలోఁ బడుకొనియుండఁగా వరుఁడేబ్రహ్మ

చర్యమునకు పురో యెట్లు చెప్పినగును? (అవిషయము సర్వవిషయసంచార భుర్జులగు ప్రాచీనకవిమణుల గ్రంథరత్నములవలననే బోధపడునటు నిర్వివాదాంశమేగదా! యోజింపుడు.)

కం॥ వ్రతభంగమైన గానీ, మతిమంతు శుదాత్త వేషు మానితవిద్యా
న్వితుని గాంచెదఁ గన్మల, కతులమహోత్సము గాఁగ నని చెలి ప్రితికా
అను బిల్వణీయములొనిపద్యమును వధువుపతింతుటవిని వరుఁడు
ఉ॥“ తామరసాక్షి! నీ నిశితదారుణ పీక్షణతీక్ష్ణ బాణముతో
వేములునాటి నా హృదయవీధి ప్రణంబానరించె జూడుమా
యీమెయి నావధద్వితయ మీయవె త్రావెదఁబూతఁబూసెదకొ
నీమధురాధరామృతము నీకు వకుంకుమపంక మేర్పడక॥

చం॥ అనినం దామరసాక్షి కాండపట మత్యంతంబు బోఁద్రోసి గ్ర
క్కునఁ దచ్చయ్యకుఁజేరి ప్రాశగతి సంకోచింపకే లెమ్మహా
యని చేదమ్ములఁజూపి చక్కన నెదకొ హత్తింప గాడమ్ముగా
ఘనమోహమ్మునఁ గాఁగలింఁచెఁ(గవి)పతియుకొ గౌతూహలం బొప్పఁగక॥

అను పద్యార్థములననుసరించి బ్రహ్మచర్యమును బాడుచేయక నెగ్గింతురని యె
ల్లవిశ్వసీపనగును?

“విశ్వామిత్ర పరాశరప్రభృతయో వాతాంబుష్టరాశాః
తేపి స్త్రీముఖపంకజం సలలితం దృష్ట్వాపి మోహంగతాః
కాల్యన్తం సఘృతం పయోదధియుతం భుంజంతి యేమానవాః
తేషా మింద్రియనిగ్రహోయదిభవే ద్వింధ్యఃప్లవే త్సాగరే॥”

గాలి నీరు ఆకులు లోనగునవి యాహారములు గాఁగాని తపమాచరించెడి విశ్వామిత్ర
ప్రపరాశ రాదిమహర్షలే నుందరములైన మందయానల వదనారవిందముల గనినంతనె
మోహముఁబొంది తమబ్రహ్మచర్యమును బాడుజేసుకొనియుండఁగా నేయి, పాలు, పె
రుగులతో గూడిన కాల్యన్తమునుభుజించి సవయస్కులై సకాములై యున్న వధూవ
రులేకకయ్యాగతులై యుండ గా బ్రహ్మచర్యమునకు పుట తటస్థించెనేని వింధ్యపర్వత
ము సముద్రములొక జేలియాడదా? తేలియాడును. వివాహదీక్షయందు బ్రహ్మచర్యము
నడుపవలయునని చెప్పినంత మాత్రముననే పూర్వకాలమున రజస్వలా వివాహములున్న
వని చెప్పట యసమంజసమని యీవిమర్శమువలన విశదమైనది. ఇట్లువిన్న వింపఁగ నె మ

రల మనసోదరులు దీనికంటె రజస్వలావివాహములను గ్రాంతముఁజేసెడి బలవదాధారము నూత్రమునందు మఱియొకటి కనుపడుచున్నది-అది మానాదమును ధంకామీదఁజెబ్బగొట్టి చాటుచున్నది ■ దేమనెదరా? ఆంధ్రదినపత్రిక 6-2-15 తేదీగల సంచికను శ్రీయుత బైసాని వరసింహేశ్వరగుప్త గారు రజస్వలా వివాహమునుగూర్చి వ్రాసిన వ్యాసమునందు.

వివాహములో నాలవనాటిరాత్రి “అపశ్యంత్యా మనసాచేకితానం, తపసోజాతం తపసోవిభూతం, ఇహప్రజా మిహరయిగ్ం రరాణః ప్రజయా స్వప్రజాయపుత్రకామ” అని వరునిగూర్చివధువు నీవు యోగ్యుడవనియుఁ దపస్సుచేబట్టి తపస్సుచే వృద్ధిఁ బొందియున్నావనియు నేను మనస్సునందు నిశ్చయించియున్నాను-కనుక నాయందుఁ బుత్రకాముండవై యుండునీవు ఇఁకమీద సంతోషపూర్వకముగా సంతానము పొందుమని తాత్పర్యము- ఇందుకుబ్రత్యుత్తరముగాఁ జెండ్లికొడుకు “అపశ్యంత్యామనసాదీధ్యానాగ్ం స్వాయాంతనాంబుత్వియేనాథమానాం, ఉపమాముచ్యా యువతిర్భభూయాః ప్రజాయస్వ ప్రజయాపుత్రకా మే” అని వధువునుగూర్చి వరుఁడు నీవీసమయమునందు నాధునితోఁగూడవలెనని యపేక్షించుచున్నట్లు నామనస్సుచేతఁ గనిపెట్టితినిగనుక యువతివై పుత్రకామురాలవై యున్న నీవు నన్నుగూడి సంతానమును బొందుమని యామంత్రములచేతఁ జెప్పుచురు -పైమంత్రములనుబట్టిచూడఁగా రజస్వలలైనబాలికలకే వివాహము చేయవలయునని స్థిరపడుచున్నది.

అని చెప్పలేదా? యని ప్రశ్నింతురు. దీనికి సమాధానమే మన, గుప్తగా రీతండుమంత్రములకుఁ జేసిన యభిప్రాయము భావ్యకర్తలు వ్రాసినయర్థమునకుఁ గొంత విరుద్ధముగానుండినను వధువు వరునిగూర్చి “నాయందుఁ బుత్రకాముండవైయుండునీవు, ఇఁకమీద సంతోషపూర్వకముగా సంతానముఁబొందుము” అని చెప్పినయభిప్రాయము నిట్లే వరుఁడు వధువునుగూర్చి “పుత్రకామవైయున్న నీ వికమీద నావ

లన సంతానము బడయుము” అని చెప్పిన యాశీస్సాదులును మన మంగీకరింపఁదగినవై యున్నవి. కాని వీనినాధారముఁజేసికొని మనగుర్తారరు “వైమంశములకుబట్టి మాడ గా రజస్వలైనబాలికలకు వివాహమువేయవలయునని స్థిగఁపఱచున్నది” అని చెప్పినయట్టిప్రాయముమాత్రము నూత్రకారులయట్టిప్రాయమునకు గూరమైయున్నదని చెప్పవలసినదనిందులకుఁ జాలఁ జింతులునున్నారము. ఎందులకనెదగా? ఆపస్తంబున హర్షి యీరెండుమంత్రములకు వివాహదీక్షయందలి నాలవనాఁటిరాత్రి “తంగకు ధ్యాయపరరాత్ర, అని ప్రారంభించి...ఉత్తరాభ్యాం యధాలింగం మిథస్సూక్ష్మ” అనునూత్రముతోఁ గుడియెడమలందు వధూవరులు గూర్చుండి యేకాంతముగా నొక్కసారి యన్యోన్యము మాదుకొనుటయందుమాత్రమే వినియోగమును జెప్పియున్నాఁడు కాని రజస్వలావివాహముఁ జేయుటయందు వినియోగమువ్రాసియుండలేదు. వారు వినియోగము చెప్పకున్న నేమి? ఆమంత్రాగము రజస్వలావివాహమును జేయవలయునని బోధించుటలేదా? యనియడిగెదరేని నవి యిఁకమీఁద నావలన సంతానము గనుము” అని వధూవరు లొకరితో మొకరు చెప్పుకొనినట్లు చెప్పచున్నవేకాని రజస్వలైనబాలికలకు వివాహముజేయుమని విధించియుండలేదు. విధింపకపోయినను సంతానముఁగనఁదగిన ప్రాయములేనియెడ నావలన సంతానముగనుమని వస్తువు చగునిప్రాధింపినట్లు మంత్రము చెప్పట యనుచితము కావున వివాహమునకు ముందుఁ గన్య రజస్వలయైయుండవలయునని యూహింపరాదా? యీయూహను నాలవనాఁటిరాత్రి నాకెంటు నే వధూవరుల నిద్దఱినిఁ గూర్చుండఁ జెట్టి గర్భాదాన సంస్కారము జరుపుట బలపఱచుచుండలేదా యని ప్రశ్నింపకపోదు. ఈవిషయము పూర్వాచారపరాయణులలోఁగూడ ననేకులను ననుమానసాగరమున ముంచివేయుచున్నది. కాన దీనినిగూర్చి ఇట్లు చర్చింపవలసియున్నది. నాలవనాఁటిరాత్రి గర్భాదాన సంస్కారము జరుపఁబడుచున్నదని మనసోదరులువచించిరి. కాని యీమాట యనుభవవిరుద్ధము. ఈగర్భాదానసంస్కార మైదవనాఁటి యపరరాత్రియందు నాకబలికాలమున జరుపఁబడుచున్నదికాని నాలవనాఁటిరాత్రి జరుపఁబడుటలేదు. విదవనాఁటిరాత్రి జరుపఁబడు నాకబలి తంత్రముగాని వివాహదీక్షాంగంకగూడు. విదను గాకున్నను నపుడు గర్భాదానసంస్కారము జరుపఁబడుచున్నది అంగీకరించితిరికదామని యందురా! అంగీకరించితిమికాని యది గృహ్యనూత్ర మెఱుంగని పురోహితులచేఁగా

వింపఁబడుచున్నది. అంతిమాశ్రమమచే నది విధివిహితమగునా కాదు. నాలవనాటి యపరాత్రానికి బ్రథమప్రసారములలోని పదునొకండవఖండలోనున్న మొదటిరెండు మంత్రములచే మే మిదివఱకు వచ్చిచిన్నట్లు వధూవరులేకాంతిముగాఁ జూచికొనినపిమ్మట నొకమంత్రముతో నాభ్యశేషమును వరుఁడు వధూహృదయదేశమునందుఁ దగిలించ వలెనని చెప్పి మిగిలిన మూడుమంత్రములను జపింపవలసినదనివచ్చించి యట్లువై “శేషగుం గమావశే నేజపేత్” అని చెప్పచున్నాఁడు శేషమనగా అనునాకశేషము (పండ్రెం డవఖండలోని యైదుమంత్రములను) సమావేశనకాలమందుఁ బఠించవలసినదని విశదీక రించియున్నవారు. కాని యైదవనాటిరాత్రి నాకబలిచేయుమనికాని యందు గర్భా ధాన సున్యారము జరుపుమనికాని గృహ్యసూత్రమందుఁ జెప్పఁబడియుండలేదు.

ఇట్లనఁగ నే మీరుచెప్పినరీతి నాలవనాటిరాత్రి “ప్రజాపతేర్త్యం మే” మొద లగు మూడుమంత్రములను జపింపవలెనని తేలిపదికదా. అవియైనను నప్పటికి వధువు గర్భాధానయోగ్యయై యుండవలెనని నూచించుటలేదాయనియందరా! నూచించు నుగాని యాపస్తంబుఁ డావెంటనే వ్రాసిన సూత్ర మాయభిప్రాయసూచనమును ఖం డించుచున్నది. అదేమన? ఆమూడుమంత్రములను భర్తయే జపింపవలెనను నియమము లేదు. “అస్మ్యైన్మాభిమంత్రయేత్” ఇతిరుద్ధేనను నీవధువు నభిమంత్రంపవచ్చును. ఆనాఁడు క్రియారూపమగు గర్భాధానము జరుపుటయే సూత్రాకీర్తయభిప్రాయమగు నెడల నాపని యితరుఁడయినను జేయవచ్చునని చెప్పనా? దీనికి మనసోదరు లంగీకరిం తురా? ఎట్టే! యితరుఁడు గర్భాధానముజేయుట కంగీకరింపరందురా? అట్లయిననేమి సముధానముచెప్పెదను? నాలవనాటిరాత్రిఁ జేసెడియీజపముగర్భాధానమునునూచిం చుటలేదని చెప్పితిరుదురు అపుడు వారీయభిప్రాయముతో మన మేకీభవించుచు న్నామని చెప్పవగును.

ఆవెంట నెయున్నసూత్రము మనసోదరులవాదమునుమూలచ్ఛేదముఁ జేయఁచున్నది. అదేమన? “యదా మలవద్వాసాస్సృద్భూతాం బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠానికర్యాణి స గుంశాన్తి యం మలవద్వాసస మిత్యేతాని” దీనికినుదర్శనభాష్యము “అపియదేయం ర జస్వలాస్యత్ తిదా పతిరే వైసాం బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠానికర్యాణి సుంశాన్తి లౌకిక భాష్యం శిష్యయతి” ఎపుడు భాగ్య రజస్వలయగునో యపుడు పతియే యామెనుగూర్చి బ్రాహ్మణసేవధములగుకర్మలను లౌకిక (దేశ)భాషచే లెస్సగా కానించుచున్నాఁడు అనిదీనియ్యము. దీనింబట్టి సహవాసంతరమున భార్యరజస్వలయైనపుడు భర్త తాన

బ్రాహ్మణులకుఁ దగనిపనులను జేయఁగూడదని బోధింపవలసినట్లు తెలియఁచుచున్నది. ప్రథమ రజస్వలయగుటకుముందుఁ గన్యకకు వివాహమైయుండనియెడ నపుడు బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠిద్ధములైన కర్మలను శాసింపవలసినభర్త యెవఁడు? ఉపభర్తయ! ఈవిషయమును మఠసోదరు లంగీకరింతురా! అంగీకరింపరు. అంగీకరింపనిచో దీనికి సమాధానమేమి చెప్పుదురు? “వివాహసంతరముందు రజస్వలయైనపుడు భర్త బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠిద్ధములగు కర్మలను శాసింపవలయునని యభిప్రాయముకాని యదిప్రథమరజస్వలయఁ బుడనికాదు” అని సమాధానముచెప్పెదరా? వీరియభిప్రాయముసారముగా భర్తములనుజెల్పునెడ సూత్రకర్త ముందు ప్రథమార్తవప్రకరణమునుజెప్పి పిదప వివాహప్రకరణమునుజెప్పి యుండవలసినది. అట్లుచెప్పక యాపస్తంబమువారి ముందు వివాహప్రకరణమును, జెప్పి ముగించి యట్లుపై నార్తవప్రకరణమును బ్రారంభించుటచే నిదియ ప్రథమార్తవమని నిశ్చయించుకొనవలయునగాని వేఱుగాఁ జెప్పినచోఁ బ్రకరణవిరోధదోషము సంభవించును. ఈయభిప్రాయము నావేంటునున్న “రజస్వప్రాదుర్భావత్ స్నాతా ఋతుసమావేశన ఉత్తరాభి రభిమంత్రియతే” అనుసూత్రము దృఢీకరించుచున్నది. ఇందులకు సుదర్శనాచార్యులు “రజస్వ శోణితస్య ప్రాదుర్భావత్, కాలేనిర్గమాత్కూరగాత్ నమాలిన్యాడః స్నాతాం పూర్ణ త్రిరాత్రే స్నాతాం భార్యాం ఋతుసమావేశనే ఋతుకాలిన సమావేశనకాలే... ఉత్తరాభిః = విష్ణుర్హస్యనింకల్పయే దిత్యాదిభిః శ్రుయోదశభి రభిమంత్రియతే॥ అని వ్యాఖ్యానముచేసియున్నారు. అనఁగా రజోవతియు మూడురాత్రులునిండిన వెనుక స్నానముచేసినభార్యను ఋతుసమావేశనకాలమునందుఁ దరువాతనున్న (పదుమూడవభండ మొదలుకొని పదునాలుగవభండలాని నాలుగుమంత్రిములవఱకున్న) పదుమూడవమంత్రిములతో నభిమంత్రింపవలసినదని యర్థము. కన్యఋతుమతియగుటకుఁ బూర్వము వివాహముకానియెడ మూడురాత్రులువెల్లెనవెనుక స్నానముచేసినయొకన్యను నభిమంత్రింపవలసిన భర్తయెవఁడు? కానఁ గన్యకు రజస్వలా సంతరమున వివాహముజేయుట సూత్రివిహితమని మనసోదరులుచెప్పెడిమాట బూటకముల మూటయగుచున్నది. మీరుచెప్పినట్లు సమావేశనకాలములలోఁ జేయవలసిన జపమంత్రిములను (గర్భాధానమంత్రిములను) నెదవనాఁటిరాత్రి నాకబలికామున (బలించుట సూత్రివిరుద్ధమైనప్పటికీ బామరులేకాక పండితులుగూడ నియాచార మనుష్ఠించుటచేఁ బూర్వకాలముననెదవనాఁడుగర్భాధాన మొనరించెడియాచారమున్నట్లుహింపఁదగియున్నది. ఆయాచారమునకుఁ గన్యరజస్వలయైయుండుట యత్యవసరముకాదా?

ప్రధాన పోషకులు.

- 1 శ్రీ శ్రీ జగద్గురు విరూపాక్ష స్వామిలవారు
- 2 రాజా కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావు బహదరు కుమారు
జమీంగారుగారు, గంపలగూడెం.

సహాయులు

- 15 తుమురుకోటి నరసింహారావుగారు, తిరుమలగిరి.
- 16 గొల్లపూడి వేంకటసుబ్బారావుగారు వాల్మీకిబద్దర్పుకం పెనీ
- 17 సీకుమళ్ళ గోపాలరావుగారు, కరణం, అమిగిపురం
- 18 ఉల్లగంటి వీర రాఘవరావుగారు, ముత్తూదారు, ఆనేపురం
- 29 శ్యామాపంతుల వెంకటేశ్వరరావుగారు తహశీల్ దారు జగితాల
- 20 నాకుంట శంకరరావు దేశపాండ్యుగారు జగితాల
- 21 పట్టెవర్ధనం సీతారామరావుగారు వకీల్ శంభంమెట్టు

ఈనెల సొమ్ముచెల్లించిన చందాదారులు

- 1 కిషోరావుగారు కరణము, అనంతవరము.
- 2 కాటూరు వెంకటకనకదుర్గాప్రసాదరావుగారు, కాటూరు.
- 3 చేనాల సుబ్బారాయడుగారు జిల్లాకోర్టువకీలు, నెల్లూరు.
- 4 ముదిగొండ వీరమల్లవధానిగారు, నందిగామ,
- 5 చలివేగ్రద హనుమయ్యగారు, ద్రోణాదుల.
- 6 ముదిగొండ బసవయ్యగారు, ముక్త్యాల.
- 7 అమరవాటి వెంకటనరసింహంగారు, గింజుపల్లె.
- 8 స్వీలా పీరయ్యగారి సరసయ్యగారు, నారసింహుపేట.
- 9 గురువుల కృష్ణయ్యగారు, నారసింహుపేట.
- 10 తిప్పరాజు సూర్యారావుగారు కరణము, నారసింహుపేట.
- 11 వావిళ్ళ వేంకటేశ శాస్త్రిగారు, మద్రాసు,
- 12 కలువలపల్లి రంగయ్యశాస్త్రిగారు, భాస్కరపంతులు, ఏలూరు.
- 13 ఆంధ్రభాషాభివర్ధని, ప్రొద్దుటూరు.
- 14 సరస్వతీనమాజము, సికింద్రాబాద్.
- 15 పునాచ్చపట్నాభిరామయ్యగారు అసిష్టాంటుకరణం, తుమ్మలచెర్వు.

అభినవసరస్వతి

పత్రికాధిపతి జానపాటి పట్టాభి రామశాస్త్రి.

ఇదియొక మాసపత్రిక - ఇందు బ్రాహ్మణసమీపాధ్యక్ష ప్రబంధములును, నాటకములును, విమర్శనములును, విద్యావిషయిక మతవిషయిక వ్యాసములును, బ్రకటింపఁబడును. ప్రాజ్ఞసమస్తములగు తాత్కాలిక వ్యాసములనంగలుగు నానందముగాక చందాదారులకు 2-3 అపూర్వగ్రంథము లలవడును. చందాసంవత్సరమునకు రు 2-0-0

ఈ కార్యసామూహ వెలకుదొరకువు పక్షములు.

1 అశ్వయాచార్యవిజయము	0 4-0
2 కరిణీకోధారిణి (పూరవీరభద్రకవి)	0-4 0
3 వాసంతికా పరిణయము	} ఇవి రెండు నాటికలు	...	0-4 0
4 శంషపథము		...	0-8-0
5 చమత్కారమంజరి (సింహాద్రి వెంకటాచార్యులు)	0-4-0
6 సురూపాత్మపీఠగురుపరంపర	0-2-0
7 నీతిగీతులు (సుమతి శత్రుఘ్నమునకు సంస్కృతము)	0-2-0
8 విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనము, బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము	0-2-0
9 అశ్వద్భుతవిమర్శనము (చింతా కృష్ణదేవపాయ నాచార్యులు వెంకట రామకృష్ణక పులయనధానముల ప్రేమిమర్శనము)	}	0 5-0
10 చిత్తూరిజిల్లా తీర్పువిమర్శనము (ప్రతికాధిపతి)		...	0-4 0
11 సంగదోషము (సంగదోషము వేదబట్టుదిలవదలనిరంగుల చరిత్ర దేవపు వొకచిన్న పద్యగూఢచుగుడి)	}	0-8-0
12 వీరభాగవతము (ముదిగొండ వీరభద్రకవి)		...	1-4 0
13 పులిందావివాహము (పత్రికాధిపతి)	0-4-0
14 గురిగింజ, వత్సలనీతిశతకము, వ్యాసనిష్కాసము, పిళ్ల వేదము	0-2-0
15 శివానందనిహారి (శిం గడ రామకృష్ణకవి)	0-4-0
16 లక్ష్మీవిలాసము (గాయత్రీ సము వెంకటపతి)	0-4-0
17 నర్సారావుపేట శతావధానము (తిరుపతి వెంకటాచార్యులు)	0-8-0
18 పశ్చాత్తాపము	0-2-0
19 పశ్చాత్తాపము	0-2-0
20 పురస్కారము	0-2-0

వలయునాగలు సొమ్ములు పెగాని వి. పి. ద్వారాగాని

ఈ కేంద్రదివారికి వ్రాసి పంపించుకొనవచ్చును.

జానపాటి పురుషోత్తం, నల్ల ఎగిలూరు

జానపాడు, పిడుగురాళ్ళిపోయ్య, గుంటూరుజిల్లా.